

SZERVEZŐK

helikon

Napsugár • Szivárvány
GYERMEKIRODALMI LAPOK

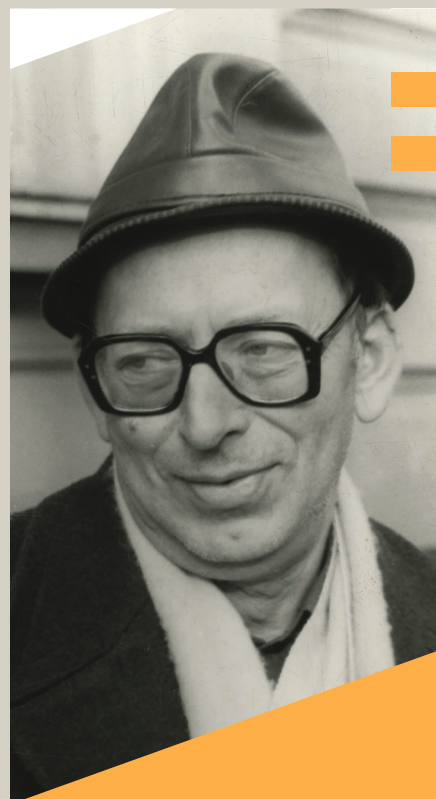
TÁMOGATÓK

Bajorul

TUDOMÁNYOS
KONFERENCIA

ÉS
IRODALMI EST

2026.
ÁPRILIS
17-18.

M Ū S O R F Ū Z E T

2026. ÁPRILIS 17. • PÉNTEK

16.00–16.20 • Megnyitó

16.20–16.40 • Szajbély Mihály: *Bajor Andor pályakezdése. Haldalkar a tóban, Heródes a pult mögött*

16.40–17.00 • Radics Péter: *Bajor Andor mint „digitális halhatatlan”. A 21. század harmadik évtizedének olvasási szokásairól*

17.00–17.15 • Szünet

17.20–17.40 • Balázs Imre József: *Egy bátor egér viszontagságai mint a világirodalom története*

17.40–18.00 • László Zsuzsanna-Csilla: *Egy trójai faló: az Ütünk periodikajellege és humorának társadalmi vállalkozása*

18.00–18.20 • Molnár H. Magor: *Cirinyáki kunyhója. Elnyomásnarratívák és nemzeti önkép Bajor Andor paródiájában*

18.20 • Vita

19.00 • Vacsora

2026. ÁPRILIS 18. • SZOMBAT

10.00–10.20 • Berki Tímea: *„minden sorukból szintiszta való világot elő, valamint éjszaka a szentjános bogár.” Bajor Andor Napsugárban megjelent írásainak értelmezési lehetőségei*

10.40–11.00 • Bodó Márta: *Bajor Andor és a Keresztény Szó*

11.00–11.15 • Szünet

11.20–11.40 • Bereczki Szende: *Bajor Andor esszéi*

11.40–12.00 • Demeter Zsuzsa: *Bajor Andor és a romániai magyar könyvkiadás műhelye – egy szerkesztő nyoma az archívumban*

12.00–12.20 • Demény Péter: *Bajor Andor humora*

12.20 • Vita

13.00–16.00 • Ebéd

Bajor Andor hagyatékának megtekintése

16.00–16.20 • Antal Balázs: *Szövegformák – humoron innen és túl*

16.20–16.40 • Boka László: *A lírikus Bajor Andor*

16.40–17.00 • Cseke Péter: *Bajor Andor és Zágoni Attila kötél tánca*

17.00–17.15 • Szünet

17.20–17.40 • Borcsa János: *Irodalmunk és az élet Bajor szemüvegén keresztül...*

17.40–18.00 • Egyed Emese: *Művészportré Abodi Nagy Béláról*

18.00–18.20 • Karácsonyi Zsolt: *A drámaíró Bajor Andor*

18.20 • Vita

19.00 • Bajor-átiratok. Irodalmi felolvasás vacsorával egybekötve: Bajor-átiratokkal Borcsa Imola, Botházi Mária, László Noémi, Mátyus Melinda, Mărcuțiu-Rác Dóra, Sánta Miriám, Szabó Róbert Csaba, Szántai János, Varga László Edgár, Vermesser Levente, Vincze Ferenc–Márton Evelin és Zsidó Ferenc jelentkeznek.

Antal Balázs

(egyetemi docens, Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza)

Szövegformák humoron innen és túl

Előadásomban a „komoly” Bajor Andor rövidpróza-formáló eljárásait helyezem középpontba az életmű különböző szakaszaiban született írások elemzésével. Különösen az érdekel, hogy kortársaként az erdélyi kánonban kibontakozott, nagyívű abszurd prózának, hol helyezhetők el a Bajor-szövegek ahhoz képest: hiszen az egzisztenciális fenyegetést taglaló, karkai, beckett-i szövegvilág mellett az európai irodalom korabeli szinterein vannak más abszurd-változatok is, különösen Közép-Európában. Ez a Hrabal, vagy a magyar irodalomban Örkény nevével fémjelezhető vonulat nyilvánvalóan diskurzusba állítható Bajor prózájával. Előadásomban ilyenformán az erdélyi abszurd próza többszólamúságára is rá kívánok mutatni Bajor Andor néhány novellájának és elbeszélésének az elemzésével.

Balázs Imre József

(egyetemi docens, BBTE, Kolozsvár)

Egy bátor egér viszontagságai mint a világirodalom története

David Damrosch komparatista könyve, az *Around the World in 80 Books*, amelyet nyilvánvalóan Jules Verne klasszikus könyve inspirált, 2022-ben jelent meg, és az irodalmi művek, motívumok világbeli áramlását, összehasonlíthatóságát tárgyalja, különböző kontinensek alkotásait fogva át. Előadásom tézise, hogy a maga játékos formájában Bajor Andor hasonló dolgot művel ifjúsági regényében, az *Egy bátor egér viszontagságaiban*. Előadásomban olyan zsánerelemek és intertextusok körüljárására vállalkozom, amelyek Bajor Andor parodisztikus művében közvetlenül vagy közvetve megidézésre kerülnek. A robinzonádok, indiántörténetek, kalóztörténetek, kalandregények toposzait és cselekményelemeit Bajor szintézisszerűen adaptálja, egyfajta irodalmi bevezetést is nyújtva fiatalabb és idősebb olvasói számára a világirodalom közismert regényeinek világába.

Bereczki Szende

(doktorandus, BBTE, Kolozsvár)

Bajor Andor esszéi

Bajor Andor munkásságát figyelve elsősorban a humoreszkek, satírák, karikatúrák, gyermekirodalmi alkotások sokasága tűnik fel, az esszé műfaja a háttérbe húzódik. 1996-ban, Dávid Gyula gondozásában, Demény Péter szerkesztésében, a Bajor Andor válogatott munkái sorozatban jelenik meg a *Betűvetők becsülete* kötet, a Glória és a Kriterion könyvkiadók közös kiadásában. E kötet esszéit vizsgálva, nyelvezetére figyelve, a műfaj jellegzetességeire reflektálva igyekszem megragadni az erdélyi író hangját, képét, milyenségét, belelesni abba az irodalomtörténeti korszakba, amelyben élt és alkotott.

Berki Tímea

(Napsugár folyóirat, BBTE, irodalomtörténész, szerkesztő, Kolozsvár)

„minden sorukból szintiszta való világít elő, valamint éjszaka a szentjános bogár.” Bajor Andor Napsugárban megjelent írásainak értelmezési lehetőségei

Bajor Andor gyermekirodalmi munkásságát leggyakrabban az *Egy bátor egér viszontagságai*, esetleg *Garázda Karcsi rokonsága* című kötetei kapcsán értelmezik, és különféle olvasási lehetőségeit hangsúlyozzák, miközben a Bajor-prózára jellemző humor és abszurditás jeleit is felismerik bennük. Kevesebb szó esett a folyóiratban rekedt szövegeiről. A *Napsugár* gyermekirodalmi lap hasábjain havonta megjelent írás-sorozatok némelyike, a folyóirat-kultúra 19. századi működéséhez hasonlóan, utóbb könyvfejezeté alakul Bajor Andor esetében is, de számos, (gyermek)olvasóknak írt szöveget őriz a lap, amelynek a kezdetektől, 1957-től szerzője volt. Előadásomban ezek tipológiáját, értelmezési lehetőségeit vizsgálom, illetve a ma is működő lap Bajorhoz való viszonyát, az életmű lezárulása utáni időszak szövegtermését is bevonva a kutatásba.

Bodó Márta

(főszerkesztő, Keresztény Szó, Kolozsvár)

Bajor Andor és a Keresztény Szó

Bajor Andor 1990 elejétől haláláig az alakuló *Keresztény Szó* főszerkesztője volt. Nagy lendülettel kezdett neki, szervezte és vezette a munkát. Fodor Sándor volt a szerkesztőtársa, Bálint Lajos a tipográfiát alakította ki, egyházi felelősök, mentorok pedig Czirják Árpád akkori főtéri plébános és Jakab Gábor voltak. A szerkesztőségi munka kezdeteit a lapszámok és személyes emlékek alapján próbálom bemutatni.

Borcsa János

(kritikus, az irodalomtudományok doktora, Kézdivásárhely)

Irodalmunk és az élet Bajor szemüvegén keresztül...

Egy Bajorral készült interjúban hangzott el, hogy ő humorista lenne, de lényegében az derül ki, hogy az igazmondásra esküdött, s úgy látja, hogy a szatira hatása nyomán hat az igazmondás szelleme. Az igazságnak elkötelezett Bajor pedig azt gondolta az íróról, hogy ő a szem, a szemorvos és a szemüveg. Bajor pályájának első évtizede a proletkult időszakára esett ugyan, de írásai, a paródiák, irodalmi torzképek és szatírák például ma is élvezhető szövegkorpuszt alkotnak, míg a következő évtizedek során aztán ezek művelésével hozzájárult jelentős íróink és műveik elismertetéséhez. Bajor korán felismerte és ki is mondta, hogy nehéz szatírákat nem írni. Szemüvegén keresztül tehát mind a dogmatizmus, mind pedig a diktatúra idején akként sikerült láttatnia olvasóival a mindennapi zajló életet és a történelmi folyamatokat, hogy arra a mai napig is rácsodálkozhatunk. Ilyen kérdésekről kívánok előadást tartani.

Boka László

(PhD, ELTE HTK Irodalomtudományi Kutatóintézet, Budapest; PKE, Nagyvárad)

„Mert hajszádra kell ám tudni, hogy az ember hová üt”.

A lírikus Bajor Andor

Közismert, hogy Bajor Andor prózavilága (legyen szó novelláról, elbeszélésről, mesékről vagy esszékről) igen színes, változatos, s hogy bennük a szerző a 20. századi intellektuális humor legjobb hatás eszközeivel él. Az előadás az életmű egy kevésbé kanonikus szegmensére igyekszik ráirányítani a figyelmet, a lírikus Bajor Andorra. Márpedig szerzőnk a bölcséleti líra hatás eszközeinek olyan mestere, aki eleve lírikusként indult az ötvenes években (*Pellengér, Kerek perec*), s közvetlenül a rendszerváltás után is versekkel jelentkezett, többek közt a *Helikon* első lapszámaiban, de színpadi művei is (a lírai hozzáállás vagy a vallomások jelleg okán) a magyar líra azon vonulatával rokonítják, amely Karinthytól és Emőd Tamástól egészen Romhányi Józsefig terjed.

Cseke Péter

(irodalomtörténész, nyugalmazott professzor, BBTE, Kolozsvár)

Bajor Andor és Zágoni Attila párhuzamos életútja

A *Napsugár* megjelenése óta olvasója vagyok Bajornak, Zágonival pedig egyetemi évfolyamtársak voltunk, majd csaknem három évtizedig együtt „szántottunk, vetettünk” a falusiak hetilapjánál. Hogy mivé váltak a „humorban pácolt” műfajok képviselői, a szatíráirás bajvivői – közvetlen megfigyeléseim alapján ezt próbálom előadásomban nyomon követni s értelmezni. Minthogy a profi nevetetés tehetsége keveseknek adatik meg, az *Ütünk*-szerkesztő Bajor állandóan figyelt az utána jövőkre. Minden bizonnyal akkor akadt meg a szeme Zágonin, amikor falujáró kollégám arra akarta rávenni Bajort, hogy megírja helyette a tarsolyában összegyűlt – „humorista tollára kívánczó” – témákat.

Demény Péter

(Matca folyóirat, tiszteletbeli főszerkesztő, Bukarest)

Bajor Andor humora

Bergsontól kezdve sokan töprengtek azon, mi a humor, minek az eredménye vagy következménye a nevetés. Erről próbálok gondolkodni én is, Bajor Andor szövegei kapcsán.

Demeter Zsuzsa

(E-MIL, Kolozsvár)

Bajor Andor és a romániai magyar könyvkiadás műhelye – egy szerkesztő nyomai az archívumban

Az Irodalmi Könyvkiadó és a Kriterion Könyvkiadó fennmaradt iratanyaga egyedülálló betekintést nyújt abba a szerkesztői munkába, amelyet Bajor Andor az 1960-as évek közepétől az 1980-as évekig végzett. A véleményezések, elfogadási és elutasítási levelek, valamint a szerzőkkel folytatott levelezés együtt olvasva nemcsak egy irodalmi intézmény működéstörténetét tárja fel, hanem egy szerkesztői izlés és esztétikai elvrendszer rekonstruálását is lehetővé teszi. Az előadás azt vizsgálja, milyen szerepet töltött be Bajor Andor a romániai magyar irodalom kánonformálásában, és hogyan jelenik meg ez a szerep a levéltári forrásokban.

Egyed Emese

(professzor emeritus, BBTE, Kolozsvár)

Művészportré Abodi Nagy Béláról

Talán az Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó (1955–1960), névváltoztatása után Irodalmi Könyvkiadó (1960–1969) mint közös munkahely tehetette lehetővé, hogy Bajor Andor, aki a kiadó szerkesztőségi tagja volt 1953-tól 1957-ig, majd 1962-től 1969-ig, közelebbi ismeretségbe jusson a szintén Kolozsvárt tevékenykedő Abodi Nagy Béla (1918, Székelyszenterzsébet – 2012, Budapest) festőművésszel, egyetemi tanárral, aki a kiadó művészeti tanácsadója volt 1950 és 1965 között. Szakmai-emberi kapcsolatuk figyelemre méltó mementója az írónak a festőművészről készült kismonográfiája, amely 1986-ban jelent meg a Művészeti Kismonográfiák sorozatban – immár a Kriterion Könyvkiadó programjában. Az előadás a prózaíróként, műfordítóként, szerkesztőként ismert író művészetszemléletét és alkotói attitűdjét vizsgálja a kismonográfia egy művészbártság politikai kontextusában.

Karácsonyi Zsolt

(főszerkesztő, Helikon folyóirat, Kolozsvár)

A drámaíró Bajor Andor

A lírikus vagy a drámaíró Bajor Andor munkásságára kevesen foglalkoztak. Ennek oka nem az, hogy az életmű egészének csupán keskeny szeletét jelenti a vers, a dráma. A *Szürke délután* című drámája kapcsán a korabeli kritika nem sokkal megírása után olyan elismert rendezőknek köszönhetően lát színpadot, mint Szabó József és Harag György, nem tart fenn szoros kapcsolatot a lírával, mégis kötődik hozzá, ha e sokak által komédiának, groteszk játéknak nevezett művet a tragédiaköltészet irányából közelítjük meg. A Bajor Andor-i humor a *Szürke délután*ban is felbukkan, de a színpad mögötti Gépezet állandósítja a szorongást, az abszurd irodalmához közelítve a szöveget.

László Zsuzsanna-Csilla

(szerkesztő, Helikon folyóirat, Kolozsvár)

Egy trójai faló: az Űtünk periodikajellege és humorának társadalmi vállalkozása

Csiki László szerint Bajor Andor irodalmunk Odüsszeusza, aki trójai falóban (egy „könnyebb műfajban”) lopta át magát a cenzúrán. Kétszeresen is igaz ez az „álcajellege” az *Űtünk* rovatra, hiszen az időközben kötetként kiadott szövegkorpusz médiumot váltott, lapszámjellege, ennek következményei és attribútumai háttérbe szorultak. Előadásomban éppen ezért egyrészt az angolszász paradigmákban kibontakozó modernista periodikatudomány (periodical studies) interdiszciplináris tudománya által tett elméleti-módszertani javaslatok mentén fogom tárgyalni az *Űtünket* (szerző és szöveg, műfaj, mennyiség, klasszifikáció és hálózat kutatás). A kutatás másik irányában a szerző *Űtünk*ben megnyilatkozó humorát egyetlen aspektusból, a diktatúra leszűkített, uniformizált világképén felülemelkedő működésmódként fogom vizsgálni.

Molnár H. Magor

(költő, szerkesztő, Eső folyóirat, Szeged)

Cirinyáki kunyhója. Elnyomásnarratívák és nemzeti önkép Bajor Andor paródiájában

Az előadás Bajor Andor Marosi Péter *Nézzünk hát szembe bátran Cirinyáki Mórrall* című tanulmányparódiáját kívánja elemezni, amelyben a fiktív irodalmi szerző fő műve voltaképpen egy plágium: lemásolja Harriet Beecher Stowe-tól a *Tamás bátya kunyhóját*, mindössze a négereket magyarokra, a rabszolga-kereskedőket szlovákokra cseréli benne. A kutatás az erdélyi magyar irodalom négerségtoposzáinak működését vizsgálja a paródia műfaján belül, pontosabban azt, hogy a Bajor-paródia miként reflektál erre a metaforikus hagyományra. Az elemzés humorelméleti és posztkoloniális megközelítési módokat kíván összekapcsolni, kitérve a négerségmotívumra Bajor több szövegében is.

Radics Péter

(MNMKK, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest)

Bajor Andor mint „digitális halhatatlan”. A 21. század harmadik évtizedének olvasási szokásairól

Bajor Andort a Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) tagjai 2020 júniusában, az elmúlt évtizedek magyar irodalmának száz legfontosabb alkotója között választották meg a virtuális testület posztumusz tagjává. Azóta elkészült és a DIA honlapján elérhetővé vált a digitális összkiadás: Bajor kötetben megjelent írásműveinek döntő hányada. Az 1998-ban alapított és a Petőfi Irodalmi Múzeum (Budapest) által fenntartott DIA küldetése, hogy a tagok életművét ingyenesen közzétegye az interneten (dia.hu). Jelenleg több mint 150 jelentős élő vagy posztumusz alkotó, köztük a világon is rendhagyó módon két Nobel-díjas szerző művei olvashatók a digitális könyvtárban, javított szövegkiadásban. A DIA olvasás-népszerűsítési program: kortárs és klasszikus magyar irodalmat szolgáltat megbízható minőségben gyökeresen átalakulóban lévő korunkban, amikor a magyar nyelvű szépirodalom hatása és súlya visszaszorult a társadalomban, a közéletben, a közoktatásban. Különösen fontos küldetést teljesítünk a határon túli olvasók elérésében: a DIA honlapja sokak számára szinte az egyetlen lehetőség maradt, hogy kortárs szépirodalmi szöveghez jussanak.

Szajbély Mihály

(Professzor emeritus, Szegedi Tudományegyetem, Szeged)

Bajor Andor pályakezdeése. Haldalkar a tóban, Heródes a pult mögött

Bajor Andor kritikusként indult, majd 1950 januárjától, nem függetlenül az irodalommal szemben megfogalmazott, külső követelményrendszer változásától, fokozatosan a szatíra vált fő műfajává. Elvi, kritikai cikket egyre kevesebbet írt, miközben gyakran jelentkezett fordításokkal: mintha távolságot igyekezett volna tartani a kötelezően vonalas állásfoglalásoktól. Első könyve, az 1955-ben megjelent *Kerek-perec*, korábban megjelent szatirikus írásainak nagy többségét tartalmazza, de hiányzik belőle éppen az a két korai írás, amellyel előadásomban foglalkozni szeretnék: az *Egy költő és a vöcsök* (1953), valamint a *Kiszolgálás* (1954). Talán azért maradtak ki, mert ezek visszhangja megjelenésük után negatív volt. Előadásomban, a szatírával kapcsolatos hivatalos elvárások alakulástörténetének vázolását követően, arra a kérdésre keresem a választ, hogy mi lehetett az oka a két írás elutasító fogadtatásának.